

бов'язаний сплатити у разі порушення ним правил здійснення господарської діяльності, невиконання або неналежного виконання господарського зобов'язання.

Згідно з п. 24 договору в разі несплати у вказані в договорі строки нараховується пеня в розмірі 1% за кожний день прострочки платежу, але не більше 100% боргу згідно із Законом України «Про відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності за несвоєчасне виконання плати за спожиті комунальні послуги та утримання прибудинкових територій» від 20.05.1999 № 686-ХІУ, а також стягуються 3% річних та інфляційні втрати з простроченої суми відповідно до ст. 625 ЦК України.

За змістом ч. 3 ст. 1 Закону України «Про відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності за несвоєчасне виконання плати за спожиті комунальні послуги та утримання прибудинкових територій» суб'єкти підприємницької діяльності, які використовують нежилі будинки і приміщення, належні їм на праві власності або орендовані ними на підставі договору, для провадження своєї діяльності за несвоєчасні розрахунки за спожиті комунальні послуги сплачують пеню в розмірі 1% від суми простроченого платежу за кожен день прострочення, якщо інший розмір пені не встановлено угодою сторін, але не більше 100% загальної суми боргу.

Постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.2005 № 630 «Про затвердження Правил надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення та типового договору про надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і

водовідведення» встановлено, що за несвоєчасну оплату послуг споживач сплачує пеню в установлених законом та договором розмірах (п. 23).

Статтею 627 ЦК України передбачено, що відповідно до ст. 6 цього Кодексу сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості.

Нормою ч. 1 ст. 1 Закону України «Про відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності за несвоєчасне внесення плати за спожиті комунальні послуги та утримання прибудинкових територій» встановлено законну неустойку за порушення грошового зобов'язання у сфері відносин з надання житлово-комунальних послуг. Кредитор має право на стягнення цієї законної неустойки, у тому числі й за відсутності у договорі умови про неустойку.

Отже, Закон України «Про відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності за несвоєчасне внесення плати за спожиті комунальні послуги та утримання прибудинкових територій» є спеціальним нормативним актом, який регулює відносини, що виникають при несвоєчасному внесенні плати за комунальні послуги суб'єктами підприємницької діяльності, а той факт, що сторони у договорі зафіксували неустойку саме в тому розмірі, який встановлено Законом, не перетворює цю неустойку на договірну, що набуває обов'язковості за відсутності домовленості сторін про інше.

ПРО СТЯГНЕННЯ ВИТРАТ ЗА НАДАННЯ ПОСЛУГ З ТРАНСПОРТУВАННЯ ПРИРОДНОГО ГАЗУ

Товариство (Позивач) звернулося до місцевого господарського суду з позовом до Акціонерного товариства (Відповідач) про стягнення з останнього 12745769 грн 20 коп. фактичних витрат за надання послуг з транспортування природного газу розподільними

газопроводами в період березень–травень 2008 року та понесених судових витрат у справі.

В обґрунтування позовних вимог позивач послався на те, що він є ліцензіатом на здійснення транспортування природного га-

зу розподільними газопроводами. Згідно з актами протягом березня–травня відповідачеві надано безоплатні послуги з транспортування природного газу. Витрати на його транспортування відповідно до Методики розрахунку тарифів на транспортування та постачання природного газу для підприємств з газопостачання та газифікації, затвердженої постановою Національної комісії регулювання електроенергетики України від 4 вересня 2002 року № 983, підлягають стягненню з відповідача з підстав, передбачених ст. 174 ГК України, ч. 1 ст. 901 та ч. 1 ст. 904 ЦК України.

Як встановлено господарським судами попередніх інстанцій, між Товариством (виконавець) та Підприємством (замовник) був укладений Договір № 1, предметом якого є зобов'язання виконавця прийняти та про-транспортувати природний газ системою розподільчих газопроводів, що знаходяться в зоні обслуговування та/або користуванні виконавця, від пунктів приймання-передачі газу – газорозподільних станцій (далі – ГРС) на магістральних трубопроводах та/або пунктів виміру витрат газу в районах видобутку газу на території України до пунктів призначення: газопроводів споживачів та/або до ГРС для передачі визначеним замовником та доведеним (підтвердженим) до виконавця через Об'єднане диспетчерське управління ДК «Укртрансгаз» споживачам та/або уповноваженим організаціям, здійснювати облік такого газу, а замовник зобов'язався оплатити надані виконавцем послуги з транспортування газу (п. 1.1 договору).

Відповідно до п. 3.4 договору виконавець приймає газ замовника у пунктах приймання-передачі газу через ДК «Укртрансгаз» та здійснює його транспортування до пунктів призначення, де проводить технічну передачу газу споживачам.

Згідно з п. 3.14 договору виконавець зобов'язується, зокрема, укласти з усіма споживачами, які споживають газ з ресурсів замовника, технічні угоди щодо порядку організації обліку газу, на підставі якої ведеться його облік; надавати послуги з технічного приймання-передачі газу на пунктах прий-

мання-передачі та пунктах призначення; здійснювати облік газу, що передається споживачам та виконувати диспетчерські функції щодо контролю та регулювання обсягів подачі газу споживачам.

Цей договір набирає чинності з моменту його підписання і діє в частині надання послуг з транспортування газу у визначений період, а в частині розрахунків за послуги з транспортування газу – до їх повного здійснення (п. 11.1 договору).

В подальшому між Підприємством (постачальник) та Акціонерним товариством (покупець) був укладений договір на постачання природного газу (Договір № 2), предметом якого є зобов'язання постачальника передати у власність покупця, а зобов'язанням покупця – прийняти від постачальника та оплатити природний газ в обсязі, вказаному в ст. 2 договору (п. 1.1 договору).

Пунктом 2.1 договору сторонами передбачено, що постачальник передає покупцю газ протягом визначеного періоду.

Покупець зобов'язується укласти технічну угоду щодо порядку обліку газу з Товариством у пунктах приймання-передачі газу (п. 3.2 договору).

Ціна 1000,0 кубічних метрів газу, який передається Постачальником Покупцеві на умовах цього договору, узгоджується сторонами шляхом підписання додаткових угод до договору на кожен місяць поставки (п. 5.1 договору).

Між сторонами було укладено додаткові угоди до Договору № 2, відповідно до яких складовою частиною вартості природного газу є і вартість з його транспортування.

Судами попередніх інстанцій також встановлено, що в період березень–травень Товариством та Акціонерним товариством на виконання умов технічної угоди складені акти, в яких зафіксовано транспортування природного газу позивачем відповідачу в обсязі 175852 224 куб. м., однак ці акти свідчать лише про технічні аспекти транспортування природного газу та не можуть розглядатися як договори про надання відповідачеві послуг з транспортування природного газу.

Спир у справі виник у зв'язку з тим, що позивач вказує на невиконання відповідачем зобов'язання з оплати витрат за транспортування позивачем природного газу за період березень–травень 2008 року в сумі 12745769,20 грн.

Рішенням місцевого господарського суду позов задоволено. Постановлено стягнути з відповідача на користь позивача 12745769 грн 20 коп. фактичних витрат на виконання договорів про надання послуг з транспортування природного газу розподільними газопроводами в період березень–травень 2008 року, витрати зі сплати державного мита та витрати на інформаційно-технічне забезпечення судового процесу.

Задовольняючи позовні вимоги в повному обсязі, місцевий господарський суд виходив з того, що відповідач не надав належних доказів на підтвердження того, що постачальником 175852224 кубічних метрів природного газу за актами була третя особа – Підприємство, а також і доказів оплати відповідачем вартості отриманого у спірний період газу та вартості його транспортування Підприємством чи будь-якою іншою компанією. З огляду на встановлені обставини місцевої господарський суд дійшов висновку, що витрати, понесені позивачем на транспортування природного газу, зобов'язаний відшкодувати відповідач.

Постановою апеляційного господарського суду рішення місцевого господарського суду скасоване, прийняте нове рішення про відмову у задоволенні позовних вимог.

Скасовуючи рішення місцевого господарського суду, суд апеляційної інстанції вважав, що ухвалюючи рішення, місцевий господарський суд не повністю дослідив матеріали справи, оскільки відповідач не брав на себе зобов'язань з оплати витрат на транспортування природного газу перед позивачем у спірний період, та, відповідно, позивач не має права вимагати від відповідача його виконання. При цьому зазначив, що постачання природного газу підтверджується актами, складеними відповідно до технічної угоди на здійснення контролю за обліком газу, які підтверджують, що Акціонерне то-

вариство отримало у своєму комерційному вузлі обліку певну кількість природного газу від підприємства-постачальника, з яким був укладений договір № 2. Таким чином, апеляційний суд зробив висновок про відсутність підстав для задоволення позову.

Не погоджуючись із прийнятою постановою суду апеляційної інстанції Товариство звернулося з касаційною скаргою до Вищого господарського суду України, в якій просить суд скасувати постанову апеляційного господарського суду в повному обсязі та залишити в силі рішення місцевого господарського суду.

Обговоривши доводи касаційної скарги, перевіrivши повноту встановлення обставин справи та правильність застосування судами попередніх інстанцій норм матеріального і процесуального права, колегія суддів Вищого господарського суду України вважає, що касаційна скарга не підлягає задоволенню виходячи з такого.

Нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України визначено, що надання послуг на постачання природного газу системою розподільних газопроводів можливе тільки за умови укладення з постачальниками договору про надання послуг з транспортування природного газу.

Отже, Договором-1 і Договором-2 сторони визначили, що надані Товариством послуги з транспортування природного газу оплачує Підприємство, а у вартість природного газу, яку Акціонерне товариство сплачує Постачальнику, входить і вартість його транспортування.

Виставлені, але не оплачені покупцем рахунки-фактури на оплату природного газу за Договором-2 містять відомості з постачання природного газу в березні, квітні та травні 2008 року і своїм правом обмежити або припинити планові поставки газу, в разі невиконання Покупцем зобов'язань із попередньої оплати природного газу, шляхом направлення повідомлення Постачальник газу не скористався.

Водночас факт прийняття природного газу у зазначений період Акціонерне товариство не заперечує, про що свідчать відповідні акти.

Технічна угода, укладена між Товариством та Акціонерним товариством на виконання вимог п. 3.2 Договору-2, і вказані вище акти свідчать про виконання Товариством диспетчерських функцій з контролю за регулюванням надходження і реалізації природного газу та здійснення контролю за обліком газу, прийнятого Споживачем, на підставі показників комерційних приладів обліку витрат природного газу і не можуть розглядатися як договори про надання безоплатних послуг із транспортування газу.

До того ж п. 14 Порядку забезпечення споживачів природним газом позадоговірне транспортування природного газу забороняється, але іншого правового навантаження щодо договірних відносин позивача і Покупця з оплати за транспортування природного газу Технічна угода не передбачає.

Отже, висновки про відсутність правових підстав для задоволення позову є законними й обґрунтованими.

* * *

Згідно зі ст. 174 Господарського кодексу України господарські зобов'язання можуть виникати, зокрема, з господарського договору та інших угод, передбачених законом, а також з угод, не передбачених законом, але таких, які йому не суперечать.

Відповідно до п. 1 ч. 2 ст. 11 Цивільного кодексу України підставами виникнення цивільних прав та обов'язків, зокрема, є договори та інші правочини.

Згідно зі ст. 629 Цивільного кодексу України договір є обов'язковим для виконання сторонами.

Згідно з приписами статей 6, 627, 628 та 638 Цивільного кодексу України сторони вільні в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості. Зміст договору становлять умови (пункти), визначені на розсуд сторін і погоджені

ними, та умови, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства.

Пунктами 9, 10 Порядку забезпечення споживачів природним газом, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 року № 1729 (у редакції, чинній на момент виникнення спору) визначено, що постачальниками природного газу можуть бути суб'єкти господарської діяльності, які в установленому порядку отримали ліцензію на постачання природного газу. У разі постачання природного газу постачальники природного газу укладають з газотранспортними і газодобувними підприємствами та суб'єктами господарювання, що мають ліцензію на здійснення розподілу природного і нафтового газу, договори про транспортування природного газу.

Пунктом 14 Порядку забезпечення споживачів природним газом (у редакції, чинній на момент виникнення спору) передбачено, що газотранспортні і газорозподільні підприємства, до яких належить і позивач, зобов'язані здійснювати транспортування природного газу лише в межах виділених лімітів, при цьому забороняється газопостачання споживачів, для яких постачальником не виділено планових обсягів (лімітів) поставки природного газу.

З урахуванням викладеного обґрунтованим є висновок про те, що Технічна угода та акти свідчать про виконання позивачем лише диспетчерських функцій з контролю за регулюванням надходження і реалізації природного газу та здійснення контролю за обліком газу, прийнятого Споживачем, на підставі показників комерційних приладів обліку витрат природного газу. Самі акти, складені відповідно до технічної угоди на здійснення контролю за обліком газу, свідчать про технічні аспекти транспортування природного газу до місця передачі відповідачу як покупцеві за договором-2, стороною за яким позивач не є, та не доводять надання позивачем відповідачу транспортних послуг.